University of Sistan and Baluchestan

Journal of Educational Psychology Studies

Print ISSN: 2228 - 6683

Online ISSN: 2783 - 5235

Iranian Educational Psychology Association

The Relationship Between Moral Disengagement and Academic Dishonesty: Mediating Role of Religious Attitudes

Mohammad Derikvand [1] | Moslem Danesh Paye [2] Mohammad Mansori [3]✉ | Neda Nokhostin Ruhi[4]

1. PhD in Educational Psychology, Department of Psychology, Faculty of Educational and Psychology, Shahid Chamran University of Ahvaz, Ahvaz, Iran. E-mail: mohammadderikvand47@gmail.com
2. PhD in Educational Psychology, Department of Psychology, Faculty of Educational and Psychology, Allameh Tabatabai University, Tehran, Iran. E-mail: m-daneshpayeh66@yahoo.com
3. Corresponding Author, PhD in Counseling, Department of Counseling, Faculty of Educational and Psychology, Islamic Azad University, Ahvaz, Iran. E-mail: mohammadmansori2021@gmail.com
4. PhD in Curriculum Planning, Department of Education, Faculty of Human Science, Shahid Rajaee Tarbiat University, Tehran, Iran. E-mail: nedanakhostin@gmail.com

Article Info

Article type:
Research Article

Article history:
Received:19 July 2025
Received in revised form:
24 July 2026
Accepted:27 October 2026
Published online:
11 November 2026

Keywords:
Moral disengagement,
Religious attitude,
Academic dishonesty,
Students.

ABSTRACT

The purpose of this research was to investigate the relationship between moral disengagement and academic dishonesty of students with the mediating role of religious attitude. The design of the research was correlational and structural equations. The study population of the research comprised all male and female undergraduate students of Farhangian University of Khuzestan state in the academic year 2023-2024. The research sample includes 268 students, who were selected by stratified random sampling method. The sample answered the questionnaires about moral disengagement (Bandura et al., 1996), religious attitude (Golriz and Brahni, 2013), and academic dishonesty (McCobb and Terry Vino, 1996). Data analysis was done by structural equation modeling using Spss and Amos version 26 software. The results showed that moral disengagement has a direct and positive effect on academic dishonesty (β=0.41, $p<0.001$) and has a direct and negative effect on religious attitude (β=0.25, $p<0.001$). Also, religious attitude has a direct and negative effect on academic dishonesty (β=-0.17, $p<0.023$) and has a mediating role between moral disengagement and academic dishonesty (β=0.44, $p<0.001$). According to the results, it can be said that academic dishonesty can be changed due to the connection between moral indifference and religious attitude and that paying attention to ethics and promoting religious attitudes in the academic environment can be effective in reducing academic dishonesty.

Cite this article: Derikvand, M., Danesh Paye, M., Mansori, M., & Nokhostin Ruhi, N.(2026). The relationship between moral disengagement and academic dishonesty: mediating role of religious attitudes. *Journal of Educational Psychology Studies*, 23 (63), 80-102. DOI: 10.22111/jeps.2025.49063.5765

© The Author(s).

Publisher: University of Sistan and Baluchestan

DOI: 10.22111/jeps.2025.49063.5765

مطالعات روانشناسی تربیتی
شاپا چاپی: ۲۲۲۸-۶۶۸۳
شاپا الکترونیکی: ۲۷۸۳-۵۲۳۵
دانشگاه سیستان و بلوچستان
انجمن علمی روان‌شناسی تربیتی ایران

رابطه بی‌تفاوتی اخلاقی با عدم صداقت تحصیلی دانشجویان: نقش میانجی نگرش مذهبی

محمد دریکوند[۱] | مسلم دانش پایه[۲] | محمد منصوری[۳] ✉ | ندا نخستین روحی[۴]

۱. دکتری روانشناسی تربیتی، گروه روانشناسی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران رایانامه: mohammadderikvand47@gmail

۲. دکتری روانشناسی تربیتی، گروه روانشناسی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه علامه طباطبایی، تهران، ایران. رایانامه: m_daneshpayeh66@yahoo.com

۳. نویسنده مسئول، دکتری مشاوره، گروه مشاوره، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه آزاد اسلامی، اهواز، ایران. رایانامه: mohammadmansori2021@gmail.com

۴. دکتری برنامه ریزی درسی، گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی، تهران، ایران. رایانامه: nedanakhostin@gmail.com

اطلاعات مقاله

نوع مقاله: مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت:۱۴۰۴/۴/۲۸
تاریخ ویرایش:۱۴۰۵/۵/۲
تاریخ پذیرش:۱۴۰۵/۸/۵
تاریخ انتشار :۱۴۰۵/۸/۲۰

واژگان کلیدی:
بی‌تفاوتی اخلاقی،
نگرش مذهبی،
عدم صداقت تحصیلی،
دانشجویان.

چکیده

هدف از پژوهش حاضر، بررسی رابطه بی‌تفاوتی اخلاقی با عدم صداقت تحصیلی دانشجویان با نقش میانجی نگرش مذهبی بود. طرح پژوهش همبستگی و از نوع معادلات ساختاری بود. جامعه مورد مطالعه پژوهش را کلیه دانشجویان دختر و پسر مقطع کارشناسی دانشگاه فرهنگیان استان خوزستان در سال تحصیلی ۱۴۰۳-۱۴۰۲ تشکیل دادند. نمونه پژوهش شامل ۲۶۸ دانشجو، که با روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه ای انتخاب شدند. افراد نمونه به پرسشنامه‌های، بی‌تفاوتی اخلاقی (بندورا و همکاران، ۱۹۹۶)، نگرش مذهبی (گلریز و براهنی، ۱۳۵۳) و عدم صداقت تحصیلی (مک کاب و تری وینو، ۱۹۹۶)، پاسخ دادند. تحلیل داده‌ها با روش الگویابی مدل معادلات ساختاری و با استفاده از نرم‌افزار Spss و Amos نسخه ۲۶ انجام شد. نتایج نشان داد که بی‌تفاوتی اخلاقی بر عدم صداقت تحصیلی اثر مستقیم و مثبت (β=۰/۴۱، p<۰/۰۰۱) و بر نگرش مذهبی اثر مستقیم و منفی دارد (β=-۰/۲۵، p<۰/۰۰۱) دارد. همچنین، نگرش مذهبی بر عدم صداقت تحصیلی دارای اثر مستقیم و منفی (β=-۰/۱۷، p<۰/۰۲۳) و بین بی‌تفاوتی اخلاقی و عدم صداقت تحصیلی دارای نقش میانجی است (β=۰/۴۴، p<۰/۰۰۱) . با توجه به نتایج می‌توان گفت، عدم صداقت تحصیلی به واسطه ارتباط با بی‌تفاوتی اخلاقی و نگرش مذهبی می تواند دچار تغییر شود که توجه به اخلاق و ارتقاء نگرش مذهبی در محیط‌های آکادمی می‌تواند در کاهش عدم صداقت تحصیلی موثر باشد.

استناد: دریکوند، محمد؛ دانش پایه، مسلم؛ منصوری، محمد؛ و نخستین روحی، ندا (۱۴۰۵). رابطه بی‌تفاوتی اخلاقی با عدم صداقت تحصیلی دانشجویان: نقش میانجی نگرش مذهبی. *مطالعات روانشناسی تربیتی*، ۲۳ (۶۳)، ۱۰۲-۸۰.

DOI: 10.22111/jeps.2025.49063.5765

ناشر: دانشگاه سیستان و بلوچستان

© نویسندگان.

مقدمه

عدم صداقت تحصیلی[1] یک مشکل رایج در نظام های آموزشی در سراسر جهان است که هر چند قدمت آن به هزاران سال پیش می‌رسد اما در سال های اخیر به سمت عادی شدن پیش رفته و این روند نگرانی‌هایی را برای جامعه در پی دارد به طوری که ممکن است رفتار فرد در بزرگسالی را تحت تأثیر قرار داده و افراد را مستعد عدم صداقت در زمینه‌های دیگر کند (آریلانو[2] و همکاران، ۲۰۲٤). بنا به تعریف، عدم صداقت، به هر گونه عمل آگاهانه و با هدف فریب در ارائه تکالیف آکادمیک گفته می‌شود که فرد را به نتیجه دلخواه خود می‌رساند اما این شیوه غیرقانونی بوده و با قوانین، هنجارها و ارزش‌های نظام‌های آموزشی در تضاد است (هی[3] و همکاران، ۲۰۲٤). همچنین، به هرگونه اقدام یا تلاش فریبکارانه توسط فراگیران برای استفاده از ابزار غیرقانونی یا غیرقابل قبول در کار تحصیلی عدم صداقت تحصیلی می‌گویند (شیخ و دبیری، ۱٤۰۲). از جمله مصداق‌های عدم صداقت تحصیلی تقلب در تکلیف؛ (کپی کردن تکالیف یک فرد) تقلب در امتحان؛ (رونویسی از برگه دیگران، نوشتن کف دست و...)، تغییر دادن نتایج پژوهش‌ها به نفع خود و نیز، استفاده از ابزارهای الکترونیکی و اینترنت برای رسیدن به اهداف آموزشی است (اوروک[4] و همکاران، ۲۰۲۳).

عدم صداقت تحصیلی یک مشکل جهانی برای آموزش و پرورش است که در سال‌های اخیر رشد چند برابری داشته است به طوری که در آمریکا ۰/٦۸، اسپانیا ۰/٤۲، کانادا ۰/۷۷ و در مالزی ۰/٤۷ شیوع آن گزارش شده است (لینگان-هیومن[5] و همکاران، ۲۰۲٤). همچنین، نتایج پژوهش‌ها نشان می‌دهد با افزایش تجربه دانشجویان، عدم صداقت تحصیلی نیز افزایش پیدا می‌کند ولی نظام

---

1. Academic dishonesty
2Arellano
3. He
4. Orok
5. Lingan-Human

دانشگاهی هیچ‌گونه برنامه رسمی آموزشی برای کنترل آن ندارد (آوسوگا[1]و همکاران، ۲۰۲۱). علاوه بر این، عدم صداقت تحصیلی به تهدیدی جدی برای نظام‌های آموزشی تبدیل شده است چون دارای دو جنبه اخلاقی و عملی است که پیامد اخلاق در کار انتقال پیدا کرده و پیامدهای نامطلوبی برای جامعه دارد. (شت[2]و همکاران، ۲۰۲۲). با توجه به نتایج پژوهش‌ها و با توجه به این‌که عدم صداقت تحصیلی به عنوان یک رفتار غیراخلاقی (آیالا-انریکه و گوئررو-دیب،[3] ۲۰۲٤؛ روسدی[4]و همکاران، ۲۰۱۹؛ بارانی و همکاران، ۱۳۹۸) شناخته می‌شود متغیرهای اخلاقی می‌توانند با این مسئله مرتبط باشند که یکی از این متغیرها، بی‌تفاوتی اخلاقی[5]است (شیرزاده و میکائیلی منیع، ۱٤۰۲).

بی‌تفاوتی اخلاقی، اولین بار توسط آلبرت بندورا[6]مطرح شد و بنا به تعریف، یک حالت روانشناختی مربوط به افرادی است که رفتار بد خود را توجیه می‌کنند و باورهای خود را تغییر می‌دهند تا متقاعد شوند رفتار اشتباه آن‌ها از لحاظ اخلاقی صحیح است (سونوان[7]و همکاران، ۲۰۲۳). علاوه بر این، بندورا توضیح داد افرادی که رفتار ناسازگار دارند، باورهای خود نسبت به رفتار نادرست خود را از طریق بی‌تفاوتی اخلاقی تغییر می‌دهند و در نتیجه موجب ناهماهنگی شناختی شده و افراد را از خود مجازاتی و احساس گناه ناشی از ناهمسانی بین رفتار و استانداردهای درونی، رهایی می بخشد (شیرزاده و میکائیلی منیع، ۱٤۰۲). افرادی که دارای بی‌تفاوتی اخلاقی هستند از چندین مکانیسم استفاده می‌کنند که عبارتند از: توجیه اخلاقی[8] (رفتار غلط را به هدفی ارزشمند نسبت دادن)، توجیه زبانی و حسن تعبیر[9](استفاده از مهارت‌های زبانی برای زیبا جلوه

1. Awosoga
2Eshet
3. Ayala-Enríquez & Guerrero-Dib
4. Rusdi
5Moral Disengagement
6. Bandura
7Sunawan
8moral justification
9euphemistic language

دادن رفتار غلط)، کاهش درجه مسئولیت[۱](خود را عامل آسیب زننده نمی‌دانند و مسئولیت شخصی را بر عهده نمی‌گیرند)، جابجایی مسئولیت[۲](رفتار خود را به نفوذ و فشار گروه نسبت می‌دهند)، سرزنش قربانی[۳](توجیه عمل آسیب زا با سرزنش دیگران)، تحریف عمل[٤](پیامد عمل را تحریف می‌کنند تا مجازات نشوند) و استفاده از قیاس سودمند[٥](مقایسه عمل خود با عمل بدتر) (آگدلو ریکو[٦]و همکاران، ۲۰۲٤). مطالعاتی که حاصل بررسی مفهوم بی‌تفاوتی اخلاقی در زمینه آموزش انجام شده است نشان داده‌اند که با درگیری تحصیلی رابطه منفی دارد (مافتی[۷]و همکاران، ۲۰۲۳)، با اهمالکاری تحصیلی و درماندگی آموخته شده رابطه مثبت و معنادار دارد (وو و هی[۸]، ۲۰۲۲). علاوه بر این، فیدا[۹]و همکاران (۲۰۱۸) در پژوهش خود به این نتیجه رسیدند بی‌تفاوتی اخلاقی باعث تقلب در امتحان شده و با عادی شدن باعث سوء رفتار افراد می‌شود. همچنین، به‌طور خاص تحقیقات نشان داده‌اند بی‌تفاوتی اخلاقی با عدم صداقت تحصیلی در ارتباط است (کاکیدوس و آنتونیودو؛[۱۰]۲۰۲۳؛ آمپونی[۱۱]و همکاران، ۲۰۲۰؛ خرمایی و محمود نژاد، ۱٤۰۰).

در همین راستا، یکی دیگر از متغیرهایی که می‌تواند از عوامل مرتبط با بی‌صداقتی تحصیلی باشد نگرش مذهبی[۱۲]است زیرا عدم صداقت تحصیلی، دارای وجه اخلاقی است و از طرفی اخلاق به شدت با جنبه‌های معنوی و مذهبی در ارتباط است (کاردیول،[۱۳]۲۰۱۷). نگرش مذهبی، به اعتقاد

1 reduction degree of responsibility
2 displacement of responsibility
3 attribution of blame
4 distortion
5 advantageous comparison
6 Agudelo Rico
7. Maftei
8. Wu & He
9 Fida
10 Kokkinos & Antoniadou
11 Ampuni
12 . Religious Attitude
13 . Cardwell

منسجم و توحیدی اشاره دارد که در آن خداوند محور تمامی امورات است و ارزش‌ها، اخلاق، آداب و رسوم و رفتارهای انسان را با یکدیگر، طبیعت و خود تنظیم می‌کند (سبزیان، ۱٤۰۲). علاوه بر این، نگرش مذهبی مجموعه‌ای خاص از باورها، اصول و باید، نبایدهای اخلاقی است که طی آن فرد متعهد می‌شود در جنبه‌های مختلف زندگی از جمله دستاوردهای آموزشی تلاش بیشتری انجام دهد (سارچامی[1] و همکاران، ۲۰۲۰). به نظر می‌رسد داشتن چنین نگرشی، افراد را به پایبندی به استانداردهای اخلاقی تشویق می‌کند که رعایت اخلاق علمی و تحصیلی را نیز در بر گرفته و در کل با بی‌تفاوتی اخلاقی دارای رابطه منفی و معنادار است (اکتاویانی[2] و همکاران، ۲۰۲۲؛ بولوت و همکاران[3] ۲۰۲۲؛ وردلیک و ریچتر[4] ۲۰۲۰). علاوه بر این، نقض صداقت علمی رفتاری غیراخلاقی است و انتظار می‌رود افرادی که گرایش مذهبی دارند صداقت علمی را نیز رعایت نمایند (قیصری و همکاران، ۱٤۰۲). نتایج پژوهش‌ها نشان می‌دهد که داشتن نگرش مذهبی با صداقت تحصیلی در ارتباط است (ریدوان و دیانتیمالا[5] ۲۰۲۱؛ هردین و نوراما میلداینی[6] ۲۰۲۲؛ اونو[7] و همکاران، ۲۰۲۱؛ صوفیانی و راهما[8] ۲۰۱۵).

بر اساس مبانی نظری بی‌صداقتی تحصیلی در سطوح مختلف تحصیلی در حال گسترش است و پیامدهای منفی را به دنبال دارد؛ همچنین با توجه به شیوع و روند رو به رشد آن در محیط‌های آکادمیک که منجر به نگرانی‌هایی فزاینده و جدی در جامعه علمی شده است (آمپونی[9] و همکاران،

1. Sarchami
2. Oktaviyani
3.Bulut
4. Sverdlik & Richter
5. Ridwan & Diantimala,
6. Herdian & Nurrahma Mildaeni
7. Onu
8. Sofyani & Rahma
9. Ampuni

۲۰۲۰)، ضرورت انجام پژوهش‌های بیشتر در راستای شناسایی متغیرهای پیشایند و مؤثر در بروز رفتارهای بی‌صداقتی تحصیلی، بیش‌ازپیش احساس می‌شود. برای اینکه شخص بی‌صداقتی تحصیلی کمتری را مرتکب شود یک سلسله مکانیسم‌های علّی وجود دارد که اگر این نظم علّی به هم بخورد احتمال ارتکاب بی‌صداقتی تحصیلی تغییر می‌کند؛ در این پژوهش به بررسی این نظم علّی در قالب یک مدل پرداخته‌شده است، بدین‌صورت که میزان واسطه‌گری نگرش مذهبی در رابطه بین بی‌تفاوتی اخلاقی به عنوان آغازگر رفتار و بی‌صداقتی تحصیلی به عنوان پیامد رفتاری بررسی می‌شود. آنچه جالب توجه است این است که تمامی پژوهش‌ها از ارتباط نگرش مذهبی در کاهش عدم صداقت تحصیلی حمایت نمی‌کنند و برخی پژوهش‌ها نشان داده‌اند داشتن نگرش مذهبی چه به صورت مستقیم و چه غیرمستقیم ارتباطی با عدم صداقت تحصیلی در دانشجویان ندارد (هادجار[1] ۲۰۱۷؛ هالسمن[2] ۲۰۰۶). با توجه به موارد ذکر شده و خلاء پژوهشی در این زمینه و همچنین، با توجه به این که عدم صداقت تحصیلی می تواند جنبه های مختلف زندگی فردی، اجتماعی، آموزشی و اخلاقی دانشجویان را تحت تأثیر قرار دهد با انجام پژوهش در این حیطه می توان عوامل مرتبط با عدم صداقت در تحصیل را شناسایی و مداخله های لازم برای کاهش و رفع آن طراحی نمود. از این‌رو هدف از پژوهش حاضر، بررسی رابطه بی‌تفاوتی اخلاقی با عدم صداقت تحصیلی دانشجویان با نقش میانجی نگرش مذهبی است. مدل مفهومی پژوهش در شکل ۱ آمده است.

1. Hadjar
2. Huelsman

شکل۱. مدل مفهومی پژوهش

روش پژوهش

پژوهش حاضر با توجه به هدف از نوع مطالعات کاربردی و از لحاظ شیوه جمع‌آوری داده‌ها و تحلیل، توصیفی از نوع همبستگی بود که از طریق الگویابی معادلات ساختاری انجام شد. جامعه آماری این پژوهش تمامی دانشجویان دختر و پسر مقطع کارشناسی دانشگاه فرهنگیان استان خوزستان در سال تحصیلی ۱۴۰۳-۱۴۰۲ بودند. بر این اساس، از میان دانشجویان پردیس رسول اکرم استان خوزستان ۱۴۰ پسر و ۱۲۸ دختر با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه ای انتخاب شدند و به پرسشنامه‌های پژوهش پاسخ دادند. لازم به ذکر است جهت تعداد مناسب نمونه کلاین (۲۰۱۱) معتقد است که حجم نمونه مناسب جهت آزمون الگوی معادلات ساختاری، ۲ تا ۵ برابر تعداد گویه‌های پرسشنامه است، از آنجا که تعداد کل گویه‌ها در پرسشنامه‌های این پژوهش، ۶۷ گویه است، بر این اساس حجم نمونه معادل ۲۶۸ نفر انتخاب شد. علاوه بر این، ملاک های ورد به پژوهش شامل: دانشجو بودن در دانشگاه فرهنگیان، ساکن استان خوزستان بودن و از ملاک های خروج عدم تمایل به شرکت در پژوهش و تکمیل ناقص پرسشنامه ها بود. در نهایت، داده‌ها از طریق نرم‌افزار SPSS۲۶ و Amos مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. برای جمع آوری داده‌ها از ابزارهای زیر استفاده شد:

پرسشنامه عدم صداقتی تحصیلی[1](ADQ): پرسشنامه بی صداقتی تحصیلی توسط مک کاب و تری وینو[2](۱۹۹۶) به منظور سنجش بی صداقتی تحصیلی طراحی شده است. این مقیاس دارای ۱۰ گویه و ۲ بعد تقلب در امتحان (سوالات ۱، ۲، ۳، ۴، ۵) و تقلب در تکلیف (۶، ۷، ۸، ۹، ۱۰) است که با مقیاس لیکرت پنج درجه ای (هرگز، به ندرت، گاهی اوقات، اغلب اوقات، همیشه) که

1 Academic dishonesty questionnaire
2 McCabe & Trevino

هر ماده دارای ارزشی بین ۱ تا ۵ است عدم صداقت تحصیلی را می سنجد. دامنه امتیاز این پرسشنامه بین ۱۰ تا ۵۰ خواهد بود. هر چه امتیاز حاصل شده از این پرسشنامه بیشتر باشد، نشان دهنده میزان بیشتر بی صداقتی تحصیلی خواهد بود و بالعکس. اعتبار مقیاس توسط سازندگان با روش آلفای کرونباخ برای نمره کل ۰/۸۳ به دست آمد. به علاوه، در پژوهش بارانی و همکاران (۱۳۹۸) روایی پرسشنامه با تحلیل عاملی تأییدی مطلوب گزارش شد و همچنین، میزان پایایی با استفاده از آلفای کرونباخ ۰/۸٦ بدست آمد که نشان دهنده پایایی این مقیاس است. در این پژوهش میزان پایایی با روش آلفای کرونباخ محاسبه گردید که برابر با نمره ۰/۷٤ بود.

پرسشنامه بی‌تفاوتی اخلاقی[1] (MDS): پرسشنامه بی‌تفاوتی اخلاقی توسط بندورا و همکاران (۱۹۹٦) ساخته شده است. این مقیاس دارای ۳۲ گویه و ۸ بعد توجیه اخلاقی (سوالات ۱، ۹، ۱۷، ۲۵) برچسب زدن مدبرانه (۲، ۱۰، ۱۸، ۲٦) مقایسه سودمند (۳، ۱۱، ۱۹، ۲۷) جا به جایی مسئولیت (۵، ۱۳، ۲۱، ۲۹) تقسیم مسئولیت (٤، ۱۲، ۲۰، ۲۸) تحریف پیامدها (٦، ۱٤، ۲۲، ۳۰) نسبت دادن سرزنش (۸، ۱٦، ۲٤، ۳۲) رفتارهای غیرانسانی (۷، ۱۵، ۲۳، ۳۱) است که با مقیاس لیکرت پنج درجه ای (کاملاً مخالفم، مخالفم، نظری ندارم، موافقم، کاملاً موافقم) که هر ماده دارای ارزشی بین ۱ تا ۵ است میزان بی‌تفاوتی اخلاقی را می سنجد. سازندگان ابزار روایی صوری و محتوایی پرسشنامه را مطلوب گزارش کرده و همچنین، میزان پایایی را ۰/۸۲ محاسبه کرده اند. علاوه بر این، زلیدمن (۲۰۱٤) ضریب آلفای کرونباخ این مقیاس را ۰/۸۸ گزارش کرد. همچنین در در پژوهش شیرزاده و میکائیلی منیع (۱٤۰۲)، ضریب پایایی آلفای کرونباخ برای آزمون ۰/۷۸ گزارش شد. در پژوهش حاضر نیز میزان پایایی با روش آلفای کرونباخ ۰/۷۸ بدست آمد.

1 Moral Disengagement Scale

پرسشنامه نگرش مذهبی[1](RAS) : پرسشنامه نگرش مذهبی توسط گلریز و براهنی (۱۳۵۳) تدوین شده است. این مقیاس دارای ۲۵ سوال است که بر اساس لیکرت پنج درجه ای (مخالفم، نظری ندارم، نسبتاً موافقم، نظری ندارم، مخالفم) که هر ماده دارای ارزشی بین ۰ تا ٤ است میزان نگرش به مذهب را می سنجد. دامنه امتیاز این پرسشنامه بین ۰ تا ۱۰۰ می باشد. هر چه امتیاز حاصل شده از این پرسشنامه بیشتر باشد، نشان دهنده نگرش مذهبی قوی تر است. سازندگان ابزار، با استفاده از روش گروه های شناخته شده، روایی افتراقی آن را در در بین گروه های عادی و مذهبی تایید کرده و اعتبار آن از طریق ضریب همبستگی با آزمون آلپورت ورنون و لیندزی، ۰/۸۰ گزارش کردند (گلریز، ۱۳۵۳؛ اصغری ابراهیم آباد و همکاران، ۱۳۹۳). علاوه بر این سبزیان (۱٤۰۲) پایایی آن را ۰/۸۲ گزارش کرد که گویای پایایی مناسب این ابزار است. در این پژوهش میزان پایایی با روش آلفای کرونباخ محاسبه گردید که برابر با نمره ۰/۸٦ بود.

یافته‌ها

بر اساس خصوصیات جمعیت شناختی شرکت کنندگان در پژوهش حاضر، میانگین سنی شرکت کنندگان در پژوهش حاضر در دامنه ۲۰ تا ۲۲ سال قرار داشت. نمونه گیری از دانشجویان ترم دوم به بعد انجام گرفت. به علاوه، از تعداد کل۲٦۸ افراد نمونه، ۱٤۸ نفر پسر و ۱۲۰ نفر دانشجویان دختر بودند. لازم به ذکر است، رشته تحصیلی دانشجویان آموزش ابتدایی، الهیات و کودکان استثنایی بود.

اطلاعات توصیفی متغیرهای بی‌تفاوتی اخلاقی، نگرش مذهبی و عدم صداقت تحصیلی در جدول۱ ارائه شده است.

جدول ۱. میانگین، انحراف معیار، کجی و کشیدگی در متغیرها پژوهش

متغیر	میانگین	انحراف معیار	کجی	کشیدگی

[1] Religious Attitude Scale

بی‌تفاوتی اخلاقی	۱۷/۶۳	۵/۸۸	۰/۸٤	۰/۳۵
نگرش مذهبی	۳۷/۳٦	۱/۸۹	۰/۳۳	۰/٤۵
عدم صداقت تحصیلی	٦۵/۳۰	۱٤/۸۱	-۰/۲۲	-۰/۱۸

همان‌طور که از جدول شماره ۱ نشان داده می‌شود مقادیر میانگین، انحراف استاندارد برای متغیرهای بی‌تفاوتی اخلاقی، نگرش مذهبی و عدم صداقت تحصیلی آورده شده است؛ همچنین تمام شاخص‌های کجی و کشیدگی بین ۲/۵۸ و ۲/۵۸- هستند و می‌توان گفت که داده‌ها نرمال هستند و فرض نرمال بودن رعایت شده است.

جدول ۲. ماتریس همبستگی بین متغیرهای پژوهش

متغیر	۱	۲	۳
۱. بی‌تفاوتی اخلاقی	۱		
۲. نگرش مذهبی	-۰/٤۷**	۱	
۳. بی‌صداقتی تحصیلی	۰/٤۱**	-۰/۲٦**	۱

۰/۰۱. p<**

در جدول2 ، ماتریس همبستگی بین متغیرها نیز ارائه شده است. چنانچه در جدول مشاهده می‌شود، بی‌تفاوتی اخلاقی با عدم صداقت تحصیلی رابطه مثبت و معناداری (**۰/٤۱) و با نگرش مذهبی رابطه منفی و معناداری (**۰/٤۷-) دارد (p< ۰/۰۱). همچنین نگرش مذهبی با عدم صداقت تحصیلی رابطه منفی و معناداری (**۰/۲٦-) دارد (p< ۰/۰۱).

پیش از آزمون، مدل مفهومی پژوهش ابتدا پیش‌فرض‌های آماری مرتبط با داده‌ها مورد بررسی قرار گرفت. نتایج مربوط به چولگی و کشیدگی که در جدول ۱ ارائه شد با توجه قرار گرفتن مقادیر آن در دامنه (±۱/۹٦)، نشان‌دهنده نرمال بودن توزیع نمرات متغیرها است. در جهت بررسی

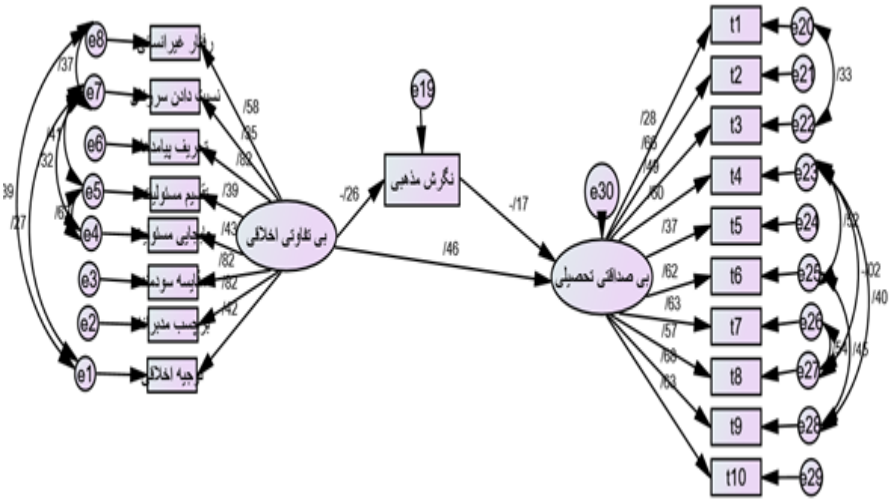
مطلوبیت مدل و پاسخ به سؤال پژوهش از روش مدل‌سازی معادلات ساختاری استفاده شد، بررسی شاخص‌های برازش در جدول ۳ ارائه شده است.

جدول ۳. شاخص‌های برازش الگوی پیشنهادی فرضیات پژوهش

شاخص	CMIN	df	CMIN/df	GFI	AGFI	RMSEA	CFI	IFI	TLI
حداقل قابل‌قبول			۳≤	>۹۰	>۹۰	۰/۰۸≤	>۹۰	>۹۰	>۹۰
مقدار گزارش شده	۲۸۹/۷۰	۱۳۹	۲/۰۸	۰/۹۰		۰/۰۶۳	۰/۹۲	۰/۹۲	۰/۹۰
وضعیت برازش			برازش	برازش	برازش	برازش	برازش	برازش	برازش

جدول ۳ نشان‌دهنده مناسب بودن الگوی پیشنهادی پژوهش است، به‌طوری که مقدار ریشه میانگین مربعات خطای برآورد برابر با (۰/۰۶۳) است و مقدار کای اسکوئر بهنجار برابر با (۲/۰۸) است و مقدار شاخص نیکویی برازش برابر با (۰/۹۰) است. سایر شاخص‌ها برای برازش الگوی پیشنهادی پژوهش نیز در جدول آمده است که همگی نشان‌دهنده برازش مناسب مدل هستند.

جهت بررسی رابطه بین متغیرها مدل ساختاری اجرا گردید که نتایج حاصل در جدول٤ و شکل ۲ نشان داده شده است.

شکل ۲. مدل معادلات ساختاری عدم صداقت تحصیلی بر اساس بی‌تفاوتی اخلاقی با نقش میانجی نگرش مذهبی

جدول ٤. اثرات مستقیم و غیرمستقیم مدل

مسیرها	اثر مستقیم		اثر غیرمستقیم	
	β	P	β	p
بی‌تفاوتی اخلاقی بر نگرش مذهبی	-۰/۲۵	۰/۰۰۱	-	-
بی‌تفاوتی اخلاقی بر عدم صداقت تحصیلی	۰/٤۱	۰/۰۰۱	۰/۰٤٤	۰/۰٤۸
نگرش مذهبی بر عدم صداقت تحصیلی	-۰/۱۷	۰/۰۲۳	-	-

نتایج جدول ۳ و شکل ۲ نشان می‌دهد که بی‌تفاوتی اخلاقی بر عدم صداقت تحصیلی اثر مستقیم و مثبت (β=۰/٤۱، p<۰/۰۰۱)، بی‌تفاوتی اخلاقی بر نگرش مذهبی اثر مستقیم و منفی (β=-۰/۲۵، p<۰/۰۰۱)، نگرش مذهبی بر عدم صداقت تحصیلی اثر مستقیم و منفی (β=-۰/۱۷، p<۰/۰۲۳) و بی‌تفاوتی اخلاقی بر عدم صداقت تحصیلی از طریق نگرش مذهبی اثر غیرمستقیم و مثبت (β=۰/۰٤٤، p<۰/۰٤۸) دارد.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف از پژوهش حاضر، بررسی رابطه بی‌تفاوتی اخلاقی با عدم صداقت تحصیلی دانشجویان با نقش میانجی نگرش مذهبی بود. نتایج حاصل از مدل معادلات ساختاری نشان داد بی‌تفاوتی اخلاقی با نگرش مذهبی رابطه منفی و معنادار دارد این یافته از جهاتی با نتایج پژوهش‌های بولوت و همکاران (۲۰۲۲)، وردلیک و ریچتر (۲۰۲۰)، (کایا و آیدین[1] ۲۰۱۱) همسو است. در تبیین این فرضیه باید گفت افرادی که نگرش مذهبی دارند انگیزه و آگاهی کافی و قوی برای رعایت اصول

[1]. Kaya & Aydın

اخلاقی داشته و از بی تفاوتی اخلاقی فاصله گرفته و از طرفی افراد دارای نگرش مذهبی دارای سطح بالایی از بلوغ اخلاقی هستند که در هر وضعیت و موقعیتی که قرار بگیرند الزامات اخلاقی را رعایت می کنند (بولوت و همکاران، ۲۰۲۲). به علاوه، بی‌تفاوتی اخلاقی دارای جنبه منفی نگرشی و رفتاری است که با باورهای اخلاقی در تضاد بوده و از طرفی افرادی که دارای نگرش مذهبی قوی هستند و انگاره های مذهبی را به طور صادقانه درک و اجرا می کنند از هر گونه عملی که اخلاق را خدشه دار کند پیروی نکرده و احتمال بیشتری وجود دارد که نسبت به اخلاق و رعایت آن حساسیت بیشتری داشته باشند (دارسو و همکاران[1] ۲۰۱۹). همچنین، کسانی که نگرش مذهبی دارند، خداوند را به عنوان یک منبع معرفت شناختی باور دارند که با گزاره های اخلاقی حوزه مسئولیت و چگونگی رفتار او را با قواعد روشن و قابل درک شکل داده و از سوی دیگر، اخلاق یک بعد بنیادی از مذهب بوده و پلی است که رابطه خالق و مخلوق را با فعال کردن عمل متقابل حفظ می کند که در چنین شرایطی گرایش به اخلاق باعث زنده نگه داشتن ارتباط و پیوند روانی- عاطفی با منبع معنوی است (ساراوقلو[2] ۲۰۱۱). در همین راستا، نتایج پژوهش ها نشان می دهد بی تفاوتی اخلاقی احساس گناه را کاهش می‌دهد و افراد را قادر می‌سازد تا با عواقب اعمال غیر اخلاقی راحت تر کنار آمده و بیشتر درگیر رفتارهای غیر اخلاقی شوند اما افراد دارای نگرش مذهبی چون باورمندی به اخلاق دارند با عدول از آن عذاب وجدان را تجربه می‌کنند از اینرو نسبت به اخلاق پایبندی بیشتری نشان می‌دهند (محمودفخه و همکاران، ۱٤۰۱). در نهایت برای افراد دارای نگرش مذهبی، اخلاق در هر زمینه‌ای دارای نقشی محوری است و کسانی که از احکام مذهبی پیروی می‌کنند بی تفاوتی اخلاقی را نوعی انسانیت زدایی دانسته که باورهای دینی آنان را دچار خدشه می‌کند، بنابراین رعایت اخلاق برای آن ها یک ضرورت به حساب می‌آید (اورسو و همکاران، ۲۰۲۳).

---

[1]. Durso

[2] . Saroglou

یافته دوم نشان داد بی‌تفاوتی اخلاقی با عدم صداقت تحصیلی رابطه مثبت و معنادار دارد. این نتیجه از جهاتی همسو با پژوهش‌های کاکیدوس و آنتونیودو (۲۰۲۳)، آمپونی و همکاران، (۲۰۲۰)، فیدا و همکاران (۲۰۱۸)، خرمایی و محمود نژاد (۱٤۰۰) بوده ولی با نتایج پژوهش سیرکا و بیلن (۲۰۲٤) ناهمسو است. در تبیین این یافته باید گفت دانشجویان تصمیمات غیراخلاقی خود را (مانند رفتارهای متقلبانه) برای رسیدن به هدف که کسب موفقیت تحصیلی است را بدون احساس گناه و پشیمانی انجام داده و هر چه قدر ساز و کارهای بی تفاوتی اخلاقی در این افراد بیشتر باشد تغییرات زیادی در رفتارهای اخلاقی آنان در محیط های علمی به وجود می آید؛ به نوعی با افزایش استفاده از مکانیسم های بی تفاوتی اخلاقی، رفتارهای انحرافی در محیط علمی مانند غیبت، تقلب، و در کل صداقت در تحصیل نیز افزایش می یابد (شیرزاده و میکائیلی منیع، ۱٤۰۲). همچنین، می توان تبیین نمود که بی‌تفاوتی اخلاقی یک ساختار شناختی حاکم بر تفکرات افراد است که کنترل اخلاقی فرد را خنثی کرده و با برداشتن مهار اخلاقی به آن‌ها اجازه می‌دهد در رفتارهای قانون شکنی شرکت کنند. به عنوان نمونه از لحاظ رفتاری مکانیسم توجیه اخلاقی، مقایسه سودمند و برچسب زدن باعث می‌شود تا جدیت و معنای رفتار تغییر یابد و رفتار غلطی مانند تقلب در امتحان از لحاظ اخلاقی و اجتماعی قابل قبول شود. همچنین، مکانیسم جابجایی مسئولیت به افراد این اجازه را می‌دهد که کار غلط خود را به فرد دیگری نسبت داده و از این طریق رفتار غیر اخلاقی خود را توجیه نمایند. علاوه بر این، با استفاده از مکانیسم های نسبت دادن سرزنش و رفتارهای غیر انسانی، افراد دیگر که از آن‌ها سوء استفاده شده است (نوشتن از روی برگه بغل دستی، تحویل دادن کار یک نفر دیگر و ...) را علت واقعی رفتار غلط خود می دانسته و احساس گناه و مسئولیت را متوجه دیگران سازند (باربارانلی[1] و همکاران، ۲۰۱۸). در همین راستا باید گفت از آنجا که بی‌تفاوتی اخلاقی با سایر اختلالات روانشناختی ارتباط دارد، مولفه های فردی و انگیزشی مانند مطلوبیت شخصی، بهره بردن

[1]. Barbaranelli

از رفتار غلط، توجه و تایید ویژه خود به عنوان فردی که دارای قدرت است وسیله ای برای مشروعیت بخشی به رفتارهای نادرست و ارتقاء خود است که در زمینه تحصیلی نیز اتفاق می افتد (بارسکی[1] ۲۰۰۸). در مجموع، افرادی که میزان بی تفاوتی اخلاقی در آنان بالاتر است رفتارهایی مانند تقلب و عدم صداقت در تحصیل را غیراخلاقی نمی‌داند و احساس نمی‌کند مرتکب نقض اخلاق شده است و به راحتی صداقت در تحصیل را نقض می‌کند.

یافته سوم پژوهش نشان داد، نگرش مذهبی با عدم صداقت تحصیلی رابطه منفی و معنادار داشته و بین عدم صداقت تحصیلی و بی تفاوتی اخلاقی دارای نقش میانجی است. نتیجه به دست آمده از برخی جهات با پژوهش‌های رامانتیتا و هستوتی[2](۲۰۲٤)، اوکتاویانی و همکاران (۲۰۲۲)، اونو و همکاران (۲۰۲۱) همسو بوده ولی با نتایج پژوهش‌های هادجار (۲۰۱۷)، هالسمن (۲۰۰٦) و سبزیان (۱٤۰۲) غیر همسو می‌باشد. در تبیین این یافته پژوهش باید گفت نگرش مذهبی مجموعه ای از ایده ها و اعتقادات است که افراد برای شکل دادن به تجربه ها و اقدامات خود در تمامی جنبه‌های زندگی روزمره از آن استفاده کرده؛ لذا افرادی که پایبندی بالاتر و شدیدتری نسبت به مذهب دارند در رفتارهای تحصیلی نیز پایبندی بالاتری به قوانین دارند که نتیجه آن داشتن صداقت در تحصیل است (حیدری و همکاران، ۲۰۲٤). همچنین، با توجه به این که عدم صداقت و تقلب در تحصیل با نگرش، شخصیت و خودکنترلی افراد مرتبط است و از طرفی افرادی که دارای نگرش مذهبی هستند شخصیت های خود کنترل گری دارند، مانع از رفتار تقلب حتی با وجود نفع شخصی برای آنان است (ریدوان و دیانتیمالا[3] ۲۰۲۱). علاوه بر این، داشتن نگرش مذهبی، با احساس امید، آرامش هیجانی، مهار تکانه ها و کمک به حل مشکل در ارتباط است که عدم صداقت را کاهش می‌دهد

[1]. Barsky
[2]. Rahmanita & Hastuti
[3]. Ridwan & Diantimala

(حسینی، ۱٤۰۰). همچنین می‌توان گفت داشتن نگرش مذهبی ارزش‌هایی را در ساحت اندیشه و رفتارهای فرد درونی می‌کند که برای زیست افراد در جهان مهم است؛ از جمله این که، افراد خودشان را مطیع دستورات الهی دانسته، مسئولیت پذیر بوده و با توجه به تاکید مذهب بر موضوع علم آموزی و فراگیری آن و از طرفی داشتن دستوراتی مبنی بر عدم استفاده از شیوه های ناسالم برای رسیدن به مراتب علمی، این افراد عدم صداقت تحصیلی را رفتاری بد دانسته که با ارزش های آنان سازگاری نداشته و از این شیوه استفاده نمی‌کنند.

به عنوان آخرین یافته، نگرش مذهبی دارای نقش میانجی بین دو متغیر بی‌تفاوتی اخلاقی و عدم صداقت تحصیلی است. با این که پژوهشی به طور خاص به نقش میانجی نگرش مذهبی بین دو متغیر بی‌تفاوتی اخلاقی و عدم صداقت تحصیلی بپردازد مشاهده نشد اما از جهاتی این یافته با پژوهش‌های دی سوتو و همکاران، (۲۰۱۸) مورتازا (۲۰۱٦) جیمز و همکاران (۲۰۱۱) همسو است. در تبیین این نتیجه باید گفت افرادی که نگرش مذهبی دارند این باور و نگرش درونی آن‌ها را ملزم به پیروی از اصول اخلاقی، تعهد به کار و همکاری در جهت فعالیت های مثبت می کند و هر چه دلبستگی به مذهب قوی تر باشد به احتمال زیاد، رفتار اخلاقی را بیشتر رعایت کرده و بی صداقتی تحصیلی که زیرمجموعه اخلاق است کم تر رخ می‌دهد. در مجموع باید گفت داشتن نگرش مذهبی باعث می‌شود که افراد تقلب و عدم صداقت در تحصیل را کاری غیراخلاقی بدانند و از این طریق مذهب رفتارهای غیراخلاقی را تعدیل می کند.

پژوهش حاضر دارای محدودیت هایی بوده که از جمله آن‌ها استفاده از روش الگویابی معادلات ساختاری است که در این روش با توجه به عدم امکان دستکاری متغیر مستقل و عدم کنترل متغیرهای مزاحم، روابط علت–معلولی قابل اطمینان نبوده و فقط استنباط علی از روابط انجام می‌شود. علاوه بر این، شیوه نمونه گیری در دسترس، انتخاب از بین دانشجویان دانشگاه فرهنگیان به خاطر نوع نگاه متفاوت این دانشگاه نسبت به سایر دانشگاه های کشور و استفاده از پرسشنامه های خودگزارشی

نیز از محدودیت های این پژوهش است. بر این اساس، برای افزایش میزان تعمیم پذیری یافته ها پیشنهاد می‌شود در مطالعات پیشرو این موضوع در سایر دانشگاه ها و با استفاده از روش های آزمایشی مورد بررسی قرار گیرد. همچنین، با توجه به نتایج به دست آمده می توان نتیجه گرفت بی تفاوتی اخلاقی و سطح پایین نگرش مذهبی می تواند به عدم صداقت در تحصیل منجر شود. لذا برای کاهش عدم تحصیلی، پیشنهاد می شود در دانشگاه ها دوره هایی جهت ارتقاء باورهای مذهبی و اخلاقی برگزار شود.

منابع

اصغری ابراهیم آباد، محمد جواد، مشیریان فراحی، سیدمحمدمهدی و رزاقی کاشانی، شمیم (۱۳۹۹). پیش بینی امیدواری براساس دشواری تنظیم هیجانی و نگرش های مذهبی در دانشجویان. *مجله مطالعات روانشناسی تربیتی، ۱۷* (۳۹)، ۱۹۲-۱۷۳.
http:// 10.22111/jeps.2020.5743

خرمائی، فرهاد و محمودنژاد، خاتون (۱٤۰۰). رابطه‌ی منش‌های اخلاقی با بی‌صداقتی تحصیلی دانشجویان: نقش واسطه‌گری عدم درگیری اخلاقی. *اخلاق و تاریخ پزشکی ایران*، ۱٤، ۷۳-٦۰.
http://ijme.tums.ac.ir/article-1-6360-fa.html

سبزیان، سعیده (۱٤۰۲). ارائه مدل نگرش مذهبی و عمل به باورهای دینی با تقلّب تحصیلی: نقش میانجی‌گری خودکارآمدی تحصیلی. *مطالعات اسلام و روانشناسی، ۱۷(۳۲)، ۱۷۳-۱٤۷. //*
http.10.30471/psy.2022.8120.1920.

شیخ، مریم و دبیری، سولماز (۱٤۰۲). پیش بینی نگرش به تقلب براساس هوش معنوی و جهت گیری هدف پیشرفت در دانش آموزان. *مطالعات روانشناسی تربیتی ۲۰(۵۲).* ٥٤-٤٥.
http:// 10.22111/jeps.2024.46033

شیرزاده، مهدی و میکائیلی منیع، فرزانه. (۱٤۰۲). بررسی رابطه بین بی‌تفاوتی اخلاقی، هویت اخلاقی و صفت صداقت-تواضع با بی‌صداقتی تحصیلی. *روان شناسی مدرسه و آموزشگاه*، ۱۲(۱)، ۱۳۹-۱۲۵. http://10.22098/jsp.2023.7112.4193

گلریز، گلشن (۱۳۵۳). پژوهشی برای تهیه نگرش مذهبی و بررسی رابطه نگرش مذهبی با سایر بازخوردها و خصوصیات شخصی. *پایان نامه کارشناسی ارشد دانشکده روان شناسی*. دانشگاه تهران.

حسینی، سید محمدجواد (۱٤۰۰). بررسی رابطه دینداری و نگرش های مذهبی با گرایش به تقلب در امتحان بین دانشجویان. *پژوهش در آموزش معارف و تربیت اسلامی*، ۲(۱)، ٤٤-۲۷. http://10.22034/riet.2022.10489.1088

محمودفخه، هیمن، روشن، آرمین و شیری، حبیبه (۱٤۰۱). پیش بینی بی‌تفاوتی اخلاقی بر اساس صفات تاریک شخصیت و باور به دنیای عادل در بازاریان شهر ارومیه در دوران کرونا. *پژوهش‌های روانشناسی اجتماعی*، ۱۲(٤۷)، ۱۱٤-۹۸. http://10.22034/spr.2022.366117.1785

References

Agudelo Rico, D., Panesso Giraldo, C., Arbeláez Caro, J. S., Cabrera Gutiérrez, G., Isaac, V., Escobar, M. J., & Herrera, E. (2024). Moral disengagement in adolescent offenders: Its relationship with antisocial behavior and its presence in offenders of the law and school norms. *Journal of Children, 11(1),* 1-14. [LINK]

Ampuni, S., Kautsari, N., Maharani, M., Kuswardani, S., & Buwono, S. B. S. (2020). Academic dishonesty in Indonesian college students: An investigation from a moral psychology perspective. *Journal of Academic Ethics, 18(4),* 395-417.[LINK]

Arellano, W. M. B., Parra, J. N. G., Reinoso, J. M. V., & Ochoa, J. F. Q. (2024). A study on academic dishonesty among English as a foreign language students. *Journal* of *Heliyon, 10(13).*1-12. [LINK]

Awosoga, O., Nord, C. M., Varsanyi, S., Barley, R., & Meadows, J. (2021). Student and faculty perceptions of, and experiences with, academic dishonesty at a medium-sized Canadian university. *International Journal for Educational Integrity, 17,* 1-26. [LINK]

Ayala-Enríquez, P., & Guerrero-Dib, J. (2024). Moral Disengagement Leading to Social Acceptance of Academic Misconduct: A Predictor of Behavior. In Second Handbook of Academic Integrity. 409-432.[LINK]

Bandura, A., Barbaranelli, C., Capara, G, V., & Pastorelli, C. (1996). Mechanisms of moral disengagement in the exercise of moral agency. *Journal of Personality and Social Psychology, 71(2),* 364-374. [LINK]

Barbaranelli, C., Farnese, M. L., Tramontano, C., Fida, R., Ghezzi, V., & Paciello, M. (2018). Machiavellian ways to academic cheating: A mediational and interactional model. *Frontiers in Psychology, 9,(695)* 1-17. [LINK]

Barsky, A. (2008). Understanding the ethical cost of organizational goal-setting: A review and theory development. *Journal of Business Ethics, 81,* 63-81. [LINK]

Bulut, N., Güneş, A. C., & Ayar, H. (2022). An Analysis of the Relationship Between Allah Centeredness and Moral Disengagement in terms of Some Variables. *Darulfunun Ilahiyat, 33(2*), 567-596. [LINK]

Cardwell, S. M. (2017). *The Longitudinal Relations between Religiosity, Moral Disengagement, and Offending in Serious Adolescent Offenders.* The university of texas and dallas.

D'Urso, G., Chavez, D. V., Strohmeier, D., & Trach, J. (2023). The role of morality and religiosity in ethnic and homophobic prejudice among teachers. *Sexuality & Culture, 27(4),* 1403-1418.

D‟Urso, G., Petruccelli, I., & Pace, U. (2019). Attachment style, attachment to God, religiosity, and moral disengagement: a study on offenders. *Mental Health, Religion and Culture, 22(1),* 1–11. [LINK]

de Soto, W., Tajalli, H., Pino, N. W., & Smith, C. L. (2018). The effect of college students‟ religious involvement on their academic ethic. *Religion and Education, 45(2),* 190–207. [LINK]

Eshet, Y., Steinberger, P., & Grinautsky, K. (2022). Does statistics anxiety impact academic dishonesty? Academic challenges in the age of distance learning. *International Journal for Educational Integrity, 18(1),* 23. [LINK]

Fida, R., Tramontano, C., Paciello, M., Ghezzi, V., & Barbaranelli, C. (2018). Understanding the interplay among regulatory self-efficacy, moral disengagement, and academic cheating behaviour during vocational education: A three-wave study. *Journal of Business Ethics, 153(3*), 725-740. [LINK]

Hadjar, I. (2017). The effect of religiosity and perception on academic cheating among Muslim students in Indonesia. *Journal of Education and Human Development, 6(2),* 139-147. [LINK]

He, F. X., Fanaian, M., Zhang, N. M., Lea, X., Geale, S. K., Gielis, L., & Evans, A. (2024). Academic dishonesty in university nursing students: A scoping review. *International Journal of Nursing Studies,* 1-41. [LINK]

Herdian, H., & Nurrahma Mildaeni, I. (2022). Academic dishonesty based on religiosity among Muslim students in Indonesia. *Cultura Educación Y Sociedad, 13(1),* 9-18. [LINK]

Heryadi, A., Azhar, M., & Bashori, K. (2024). The Influence of Students' Religiosity and Academic Dishonesty in The Era of Smart Education. In E3S Web of Conferences (Vol. 594, p. 05001). EDP Sciences. [LINK]

Huelsman, M. A., Piroch, J., & Wasieleski, D. (2006). Relation of religiosity with academic dishonesty in a sample of college students. *Psychological Reports, 99(3),* 739-742. [LINK]

James, B., Talpade, S., & Haynes, J. (2011). Religiosity and Test-Taking Ethics among Business School Students. *Journal of Academic and Business Ethics,* 4, 1–8.[LINK]

Kaya, M., & Aydın, C. (2011). The investigation relations between religious belief and moral maturity levels of students at university. Ondokuz Mayis Univ. Fac. Theol. J, 30, 15-42.

Kokkinos, C. M., & Antoniadou, N. (2023). Understanding Academic Dishonesty in University Settings: The Interplay of Dark Triad Traits and Moral Disengagement. *The Journal of Genetic Psychology,26,* 1-14. [LINK]

Lingán-Huamán, S. K., Dominguez-Lara, S., & Esteban, R. F. C. (2024). Gender-based differences in the impact of Dark Triad traits on academic dishonesty: The mediating role of moral disengagement in college students. *Journal of Heliyon, 10(1).*1-11. [LINK]

Maftei, A., Opariuc-Dan, C., & Vrabie, T. (2023). Moral Disengagement and Academic Engagement: The Moderating Roles of Educational Anti-Mattering and Psychological Distress. Ethics & Behavior, 1-18. [LINK]

Murtaza, G., Abbas, M., Raja, U., Roques, O., Khalid, A., & Mushtaq, R. (2016). Impact of Islamic work ethics on organizational citizenship behaviors and

knowledge-sharing behaviors. Journal of Business Ethics, 133(2), 325-333. [LINK]

Oktaviyani, D., Sunawan, S., & Khairkhah, K. (2022). The Prediction of Religiosity on Students' Academic Dishonesty. *Jurnal Pendidikan Agama Islam, 19*(1), 81-92.

Onu, D. U., Onyedibe, M. C. C., Ugwu, L. E., & Nche, G. C. (2021). Relationship between religious commitment and academic dishonesty: is self-efficacy a factor?. *Ethics and Behavior, 31(1),* 13-20. [LINK]

Orok, E., Adeniyi, F., Williams, T., Dosunmu, O., Ikpe, F., Orakwe, C., & Kukoyi, O. (2023). Causes and mitigation of academic dishonesty among healthcare students in a Nigerian university. *International Journal for Educational Integrity,* 19(1), 1-16. [LINK]

Rahmanita, L., & Hastuti, R. (2024). Regression analysis of religious commitment on academic dishonesty in west Jakarta state high school students. *International Conference of Bunga Bangsa* .2(1) , 332-341.[LINK]

Ridwan, R., & Diantimala, Y. (2021). The positive role of religiosity in dealing with academic dishonesty. *Cogent Business & Management, 8(1),* 1-29. [LINK]

Rusdi, S. D., Hussein, N., Rahman, N. A. A., Noordin, F., & Aziz, Z. Z. A. (2019). Academic Dishonesty among Tertiary Students in Malaysia. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences, 9(3),* 512-520. [LINK]

Sarchami, R., Rajaei, S., & Aalaei, S. (2020). Evaluation of the relationship between religious beliefs and academic achievements of dental students. *Journal of Education and Health Promotion, 9(1),* 1-5. [LINK]

Saroglou, V. (2011). Believing, bonding, behaving, and belonging: The big four religious dimensions and cultural variation. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 42(8), 1320-1340.

Sirca, C. L., & Billen, E. (2024). Predicting Academic Dishonesty: The Role of Psychopathic Traits, Perception of Academic Dishonesty, Moral Disengagement and Motivation. *Journal of Academic Ethics,* 1-15.[LINK]

Sofyani, H., & Rahma, N. (2015). Pengaruh pendidikan karakter keagamaan dan otoritas atasan untuk berbuat curang terhadap perilaku tidak etis

akuntan. *Jurnal Akuntansi Dan Keuangan Indonesia, 12(2),* 106–122.[LINK]

Sunawan, S., Sutoyo, A., Nugroho, I. S., & Susilawati, S. (2023). Prediction of Moral Disengagement and Incivility Against the Honesty of Junior High School Students. *Bulletin of Counseling and Psychotherapy, 5(1),* 20-29.[LINK]

Sverdlik, N., & Rechter, E. (2020). Religious and secular roads to justify wrongdoing: How values interact with culture in explaining moral disengagement attitudes. *Journal of research in personality, 87*.[LINK]

Wu, W., & He, Q. (2022). The roles of Moral Disengagement and learned helplessness towards International Postgraduate Students' academic procrastination. *Psychology Research and Behavior Management, 15,* 1085-1104. [LINK]

Zelidman, A. (2014). *Empathy as a moderator of adolescent bullying behavior and moral disengagement after controlling for social desirability*. Wayne State University Dissertations.